

gælder det Dansk Folkemuseum, hvis utilstrækkelige og brandfarlige Lokaler i en københavnsk Forretningsejendom er ganske usømmelige. Det maa derfor af alle Museumsinteresserede hilses med Glæde, at Undervisningsministeriet nu, trods de vanskelige Tider, har taget Initiativet til at raade Bod paa Centralmuseernes fortvivlede Pladsforhold og atter, efter tyve lange, tavse Venteaar, har begyndt at overveje Museumsspørgsmaalet. Som et første Skridt paa Vejen, der vel nok vil blive lang og besværlig, har Ministeriet nedsat et Udvalg, bestaaende af Departementschef Weiss, Rigsdagsmændene Hey, Neergaard, Trier og Winblad samt Arkitekt A. Clemmensen, og det er Hensigten i Samraad med Museernes Fagmænd særligt at overveje Pladsen for en fremtidig Museumsbygning, idet man foreløbig agter at koncentrere sig om tre Muligheder, Prinsens Palæ, Frederiks Hospital eller Kastellet.

ANMELDELSER.

ARKÆOLOGI OG ARKITEKTUR I TOPOGRAFISK TIDSSKRIFT-LITTERATUR 1915—16.

Gennemseger man de to sidste Aargange af vore Amtstidskrifter med arkæologiske og arkitekturhistoriske Æmner for Øje, kan man hist og her finde Bekræftelser paa den gamle Sætning om den gode Homer. En ellers saare dygtig og paa-lidelig Lokalhistoriker nævner f. Eks. som Vidnesbyrd om jydsk Oldtidsforbindelser med Rom et Messingfad, hvorpaa Pyramus og Thisbes Historie er graveret; i Virkeligheden er Fadet, der findes i Nationalmuseets Samlinger fra den ældre Middelalder, ikke ældre end 12. Aarh. Naar det et Sted fortælles om vore middelalderlige Bøndergaarde, at de havde fire Længer og Vinduer til Gaarden, kan dette vel undskyldes med, at vi savner en udførlig Behandling af den firlængede Gaards Alder, og at Protesterne mod den tidligere gængse Opfattelse kun er spredte og svage. Værre er det, naar man om en fynsk Landsbykirke faar at vide, at den er bygget under Kristiern 2; Traps Danmark oplyser rigtigt, at Bygningens ældste Del stammer fra romansk Tid, og man spørger uvilkaarligt, om det virkelig ikke er alment kendt, at det overvejende Flertal af

vore Landsbykirker har en tidlig middelalderlig Bygningskærne. Noget underligt virker det ogsaa, at en ellers ganske omhyggelig Redegørelse for en middelalderlig Kirkeklokke skrives og trykkes uden at røbe mindste Kendskab til Uldalls store Klokkeværk.

Naar sligt kan hændes, maa det virkelig siges at være en god og efterlignelsesværdig Idé af Lolland-Falsters historiske Samfund at udgive et lille Hæfte »Kilder og Hjælpemidler til Studiet af Lollands og Falsters Historie« (ved W. Norvin), et Arbejde, som ogsaa tager rimelige Hensyn til den arkæologisk-kunsthistoriske Litteratur, og det var maaske værd at overveje, om Dansk historisk Fællesforening ikke ved Lejlighed burde optage Tanken og lade udarbejde en kortfattet Vejledning i Brugen af arkitekturhistorisk-arkæologiske Publikationer. Skal vi vente, indtil der kan udarbejdes populære Haandbøger svarende f. Eks. til Sophus Müllers Vor Oldtid, bliver Ventetiden sikkert for lang, og en lille, nem Litteraturfortegnelse kunde sikkert blive til Nytte for den lokale Forskning og dermed ogsaa for de videnskabelige Centralinstitutioner.

Lokalforskningen ikke blot tiltrænger, men fortjener en saadan Haandsrækning. De to her behandlede Aargange af Amtstidsskrifterne bærer tydeligt Vidne om en voksende Interesse for vore gamle Bygninger. Medens den specielle forhistoriske Arkæologi saa godt som ikke har fundet Dyrkere¹⁾, er den historiske Arkæologi ingenlunde Stedbarn. Af Nationalmuseets Fagmænd har Arkitekt C. M. Smidt givet de første Meddelelser om Udgravningerne paa Ravnsborg (Lolland-Falsters Aarb. 1916), der viser sig at være et imponerende sentmiddelalderligt Fæstningsanlæg, stærkt og uindtageligt, selv om det aldrig er blevet fuldført; det er interessant at følge, hvorledes de under Gravningerne gjorde Iagttagelser uddyber og forklarer de magre Kildeskrifter og illustrerer Holstenervældens Periode i vor Historie. Desuden har Magister Hugo Matthiessen behandlet de sparsomme Levninger af Badstuen i Nestved (Præstø A. 1915) og skrevet om gamle Gader og Gaarde i Holbæk. Men det er ikke blot Folk af Faget, der har haft Ordet. Lærere har skrevet om Karup Kirke (Aarhus Stift 1915), om Erritsø Kirke (Vejle Amt 1915) og om den interessante og velbevarede middelalderlige Teglovn, der er fundet i Lindeballe og har leveret Teglsten til Sognekirken dér (Vejle Amt 1916). I sidstnævnte Tilfælde har Forf. vel i noget for høj Grad tilegnet sig de Iagttagelser, som skyldes

¹⁾ Som selvstændig Pjese er udgivet J. Winther: To lidet paaagtede Stenalderes Former. Rudkøbing 1915.

Nationalmuseets Ledelse, men det har i al Fald ikke gjort Afhandlingen daarligere. Selv et saa indviklet Spørgsmaal som det om de bornholmske Kirkers Alder er bleven behandlet, i en livlig Diskussion mellem Prof. M. Bidstrup og H. Hjorth (afslutt. i Bornholmske Samlinger IX). En Afhandling som Viggø Holms »Nykøbing Kirke og dens Omgivelser« (Lolland-Falster 1916) bringer adskillige Tilføjelser til Lorenzens Skildring af Helligaandsklostret, bl. a. et instruktivt Fotografi, taget før Bygningens delvise Ødelæggelse, og gør Rede for Fundet af en hidtil ukendt Kælder, hvis Enkeltheder dog delvis er misforstaaede (en Rest af en oprindelig Vindeltrappe er helt overset). I Svendborg Amts Aarvog 1915 henleder C. Klæsø Opmærksomheden paa den forsvundne By — Lavindskøping? — i Lindelse Sogn paa Langeland, og Beskrivelsen af Stedet gør det utvivlsomt, at der her ikke blot er Tale om en almindelig Bebyggelse, men virkelig om en forladt By, efter al Sandsynlighed et meget interessant Fortidsminde, som burde undersøges og udgraves af Nationalmuseet, naar Lejlighed gives. Et fornøjeligt lille Tillæg til vor Middelalders-Arkæologi er endelig Linds Afhandling om levende Planter som Fortidsminder og dens Paavisning af Klosterhavernes Urter i Floraen ved Ørlevkloster og paa Stubber (Skivebogen 1915).

Nu som før synes det især at være de middelalderlige Mindesmærker, der fængsler Lokalforskernes Opmærksomhed. Hvad de to Aargange oplyser om senere Tidens Arkitektur, er ikke saa meget, og hvad der meddeles, er mere Citater af skriftlige Kilder end lagttagelser paa selve Bygningerne eller Genstandene. Og dette gælder desværre ikke blot Herregaards- og Købstadsarkitektur, men ogsaa Skildringerne af den gamle Bondekultur. Atter og atter støder man paa Uddrag af Synsforretninger, Skifter og andre Kilder, der i og for sig kan være meget lærerige, men dog ikke er nær saa nyttige Arbejder som Nedskrivningen af den uddøende Tradition og Beskrivelserne af de gammeldags Bygninger og Genstande. Kun i nogle faa af Amtstidsskrifterne findes Bidrag, som bygger paa selvstændige lagttagelser. I Københavns Amts Aarvog 1916 har Chr. Nicolaisen samlet og gengivet Bomærkerne i Hollænderbyen paa Amager, medens Marie Christophersen skriver om Klinegilder og P. C. Tüchsen om de gamle Byhorn i Skovlunde. I Holbæk Amts Aarvog fortsætter Læge J. S. Møller sine fortjenstfulde Undersøgelser af Kallundborgegnens Boligskik, og i Ribe Amts Aarvog 1915 giver J. Richter værdifulde og nøjagtige Oplysninger om den vestjydske Bondebygmester Peder Holdensen († 1886),

en sidste Bærer af Almuekulturens Byggetradition, medens N. S. Nielsen i en Opsats »Træk af Livet i Ho—Oxby« bl. a. ogsaa giver Meddelelser om Folkedragter.

Den sidstnævnte Afhandling er den eneste i begge Aargangene, som omtaler Dragtskikke paa Grundlag af mundtlig Tradition, og selv om man ikke bør glemme Artikler som R. Bornings »Fra Træskoegnen« med dens Fortællinger om Træskomageriet i Ry Sogn (Aarhus Stift 1915) og Novrups om »Høleer fra Kvie« (Ribe Amt 1915), selv om der ogsaa findes andre folkloristiske Bidrag af Værdi (f. Eks. Magister Bangs Gennemgang af Nordfyens Helligkilder i Odense Amts Aarb. 1916), maa man med et Suk konstatere, at Høsten ikke er rig. Derfor glæder man sig dobbelt over ethvert Vidnesbyrd om, at Interessen for disse Emner, der burde regnes mellem Lokalforskningens kæreste Opgaver, dog vinder fremad og skaffer sig nye Arbejdskræfter, og et saadant Vidnesbyrd savnes heldigvis ikke, idet Arkitekt H. Zangenberg i Sorø gennem Sorø Amtsaarbog 1915 anmoder Læserne om Bistand til sine Undersøgelser af Egnens gamle Bøndergaarde og særligt om rettidige Meddelelser om forestaaende Nedrivninger. Arkitekt Zangenberg, hvis omhyggelige og dygtige Undersøgelser ogsaa er Anm. kendte paa anden Maade, og som baade forstaar at gengive Bygningerne og at bruge de skrevne Kilder som Skiftedokumenter og Fæstebreve, har her vist en Vej, som sikkert burde befares oftere.

I disse Aaringer, hvor nye Lokalmuseer dukker op det ene efter det andet næsten som Paddehatte, og hvor samtidig Amtstidsskrifterne er voksede frem til at omfatte alle Landets Dele, er der kun saare ringe Kontakt mellem disse to Bevægelser, der begge rinder af samme Rod og burde arbejde Haand i Haand. Lad saa være, at man ikke bør kræve videnskabelige Arbejder af Lokalmuseernes frivillige Kræfter; det maa dog være tilladt at spørge, hvorfor de nye Museer næsten aldrig nævnes i Amtstidsskrifterne, og hvorfor Museerne, de ældre som de yngre, ikke søger at virke ogsaa gennem Tidsskrifterne, i hvis Læsekreds de maatte kunne finde gode Hjælpere. Hvorfor fortæller de aldrig om deres Erhvervelser? Hvorfor hører man næsten aldrig om de Iagttagelser, som gøres af Museumsmændene, og som dog ofte kan være interessante og kun kræver en lille Notits? Og hvorfor søger Museerne aldrig gennem Amtstidsskrifterne at efterlyse Ting, som de trænger til og særligt gjerne vil indsamle? Især for Almuesagernes Vedkommende kunde det dog maaske føre til Resultater.

C. A. J.